

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL
IYUN/6-SON, I-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, iyun.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqov vch, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayev vch, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayev vch, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyev vch, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyev vch, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyev vch, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixojaga o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyev vch, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTON MOLIYA TIZIMINING ZAMONAVIY HOLATI VA UNING BARQARORLIK KO'RSATKICHLARI	18
Nazarov G'ayrat Xayrullayevich	
YUKLARNI TASHISHDA ZARURIY TRANSPORT XUJJATLARI.....	22
Ne'matov Husniddin Alijon o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATI HUDUDLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISHDA MOLIYAVIY IMTIYOZ VA PREFERENSIYALARNI SAMARALI QO'LLASH YO'NALISHLARI.....	27
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
GLOBAL BEQARORLIK SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOTNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MODELLARI	32
Saidnazarova Odinabonu Saidolim qizi	
СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ИССЛЕДОВАНИЙ В ОБЛАСТИ УЧЕТА И АУДИТА ФИНАНСОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ.....	37
Пулатова Мадина Бейсеновна	
Табаев Азамат Зарипбаевич	
MAJBURIYATMI YOKI MAJBURIY RISK? MOLIYAVIY MAJBURIYATLAR KONSEPTUAL ASOSLARINING IQTISODIY TABIATI VA ZAMONAVIY TALQINLARI.....	42
Palvanov Xusniddin Bekimmatovich	
ПРИНЦИПЫ И МЕТОДЫ УЧЕТА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ В СИСТЕМЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ.....	47
Пу Кебин	
TRANSPORT XIZMATLARI SIFATINI BARQARORLIK NUQTAYI NAZARIDAN O'RGANISH METODOLOGIYASI.....	51
Xodjaniyazov Elbek Sardorovich	
VILOYAT SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI KO'P OMILLI EMPIRIK MODELLAR ASOSIDA TAHLIL QILISH VA PROGNOZLASH (Qashqadaryo viloyati misolida)	57
Avazova Nafisa Namazovna	
SANOAT KORXONALARI SHOVQINI VA ATMOSFERA CHIQINDILARINING TURAR-JOY HUDUDLARI EKOLOGIYASIGA TA'SIRINI KAMAYTIRISH CHORALARI	61
Saparova Shohida Abduvaliyevna	
SANOAT SHOVQINI VA ATMOSFERA IFLOSLANISHINING SHAHAR TURAR JOY HUDUDLARI VA EKOLOGIYASIGA TASIRINI O'RGANISH.....	65
Shaxyusupova Nilufar Erkin qizi	
BARQAROR SHAHAR RIVOJLANISHIDA SANOAT OQOVA SUVLARINI BIOLOGIK TOZALASH TEXNOLOGIYALARINING ROLI.....	69
Tursunova Aziza Asrorovna	
SHAHAR EKOLOGIK MUHITIGA SANOAT KORXONALARINING TA'SIRINI BAHOLASH.....	75
Imomnazarov Farrux Saibjabbor o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AYOLLAR TADBIRKORLIGI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TAHLILI.....	78
Xusanova Zulfiya Raxmatullayevna	
KORXONALARDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION BOSHQARUV MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	87
No'monjonova Muazzam Mahbubjon qizi	
SOLIQ TIZIMIDA SOLIQ RISKINI BAHOLASH USLUBIYOTI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	93
Nasimov Ravshanjon Azimovich	

KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARINI RAQAMLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	100
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna	
THE IMPACT OF DIGITAL LITERACY ON LABOR PRODUCTIVITY IN UZBEKISTAN'S SERVICE SECTOR: A REGRESSION ANALYSIS.....	106
Ismoilov Elyorjon Makhamadali Ugli	
Urinov Bobur Nasilloevich	
EKOLOGIK NIZOLARNI HAL ETISHDA SUD AMALIYOTINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	112
Gapparov Sarvar Xolmurodovich	
ASOSIY FAOLIYAT XARAJATLARINING NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLARI	116
Djumayeva Guzal Axtamovna	
Yadgarova Madina Xasan qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONIDA BANK SOHASIDAGI KIBERJINOYATLAR: TAHLIL, TAHDID VA MUHOFAZA MEKANIZMLARI	120
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
ПРОБЕЛЫ В МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОМ РЕГУЛИРОВАНИИ СОВМЕСТНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОДНЫХ РЕСУРСОВ ТРАНСГРАНИЧНЫХ РЕК ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ (НА ПРИМЕРЕ БАСЕЙНА АРАЛЬСКОГО МОРЯ).....	126
Тиллахуджаев Аббосхон	
Дилфуза Шакирова	
Мухамедалиева Сайёра	
Ойбек Камилов	
ALOQA XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING O'RNI VA BAHOLASH USULLARI	139
Xazratov Abror Panjiyevich	
STRATEGIC HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES.....	146
Sultonboyeva Munira Bahodirovna	
Sultanova Kamila Muktorali Kizi	
TIJORAT BANKLARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARI.....	154
Toshimov Azizbek Hakimovich	
Nomozov G'ofur Abdusalomovich	
DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING ASOSIY YO'NALISHLARI: STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYA VA SAMARADORLIKNI BAHOLASH	158
Izbosarov Bobur Baxriddinovich	
Umirov Sherzod Baxriddinovich	
INTEGRATION OF TRADE MARKETING AND E-COMMERCE: COMBINING ONLINE AND OFFLINE SALES CHANNELS	162
Mamatkulova Shoira Jalolovna	
AHOLIGA SAVDO XIZMATLARI KO'RSATISH SOHASINI RAQAMLASHTIRISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	168
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
Jurayev Suxrobjon Saloxiddin o'g'li	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МАРКЕТИНГОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В МАРКЕТИНГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	177
Маматкулова Шоира Джалоловна	
РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЛОГИСТИКИ В РАЗВИТИИ КОММЕРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТОРГОВЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	184
Маматкулова Шоира Джалоловна	

SUN'IY INTELLEKT VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING BANK SOHASIDA INTEGRATSIYASI XUSUSIYATLARI VA TAHLILI	191
Jurayeva Sevara Zakirovna	
INNOVATSION IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHNING MEHNAT BOZORIGA TA'SIRLARINI BAHOLASH MASALALARI.....	197
Tursunboyev Umarbek	
ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА И МЕТОДОВ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ ПРИ ОЦЕНКЕ НЕДВИЖИМОГО ИМУЩЕСТВА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА	202
Мирджалилова Дилдора Шухратовна	
Мансурова Сайёра Бахтиёровна	
БАНК ТИЗИМИ БАРҚАРОРГИНИ ТАЪМИНЛАШ ВОСИТАЛАРИ ВА УСУЛЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	213
Ж.О.Баходиров	
О'ZBEKISTON AGRAR SUG'URTA BOZORIDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING XAVFLARNI BOSHQARISH VA BARQARORLIKNI OSHIRISHDAGI O'RNI.....	219
Kodirova Samira Kamol qizi	
PERSONALISED OFFERS IN DIRECT MARKETING: IMPACT ON SALES AND CUSTOMER LOYALTY.....	225
Mamatkulova Shoira Djalolovna	
TURIZM INFRASTRUKTURASINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI XIZMATLARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI VA AQLLI TURIZM KONSEPSIYASI.....	231
Musirmanov Shohboz Usmon o'g'li	
HUDUDLARDA MADANIY TURIZM XIZMATLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USLUBIY ASOSLARI	237
Shohruzbek Ruziyev	
MARKETING MIX FOR SERVICE COMPANIES: ADAPTATION OF CLASSIC MODELS TO SERVICE MARKETING	244
Mamatkulova Shoira Djalolovna	
15-16 YOSHLI TAEKVONDOCHILARNING KOMPLEKS TAYYORGARLIGI DINAMIKASI.....	250
Tashmatov Sherzod Rixsibayevich	
TIJORAT BANKLARIDA DAROMAD VA XARAJATLAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	256
Toshimov Azizbek Hakimovich	
Mamanov Isroil Islom o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA DAROMAD VA XARAJATLARNING IQTISODIY MOHIYATI.....	260
Toshimov Azizbek Hakimovich	
Ergashev Ilyos To'raqul o'g'li	
DELAYING MOTHERHOOD: BEHAVIORAL AND SOCIO-DEMOGRAPHIC DETERMINANTS OF EARLY CHILDBEARING IN TAJIKISTAN	264
Dr Muhammad Bilal	
Gulyorabonu Usmonova	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION MEKANIZMLARI.....	275
Xasanova Xamida Xaydaraliyevna	
ELEKTRON TIJORATNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	281
Nazarova Shahodat Ravshan qizi	
THE ROLE OF DIGITAL MARKETING IN INDUSTRIAL COMPANIES	286
Musoyeva Rukhshona Javlon qizi	
APPLICATION OF EXTREME MODELS IN ASSESSING THE ECONOMIC POTENTIAL OF AN ENTERPRISE.....	291
Musayeva Shoira Azimovna	

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA SOLIQ VA BUXGALTERIYA ISLOHOTLARINING KORXONALAR FAOLIYATIGA TA'SIRI.....	298
Isayev Jahongir Muzaffarovich	
Jumaboyeva Zuhra Umidbek qizi	
YAKKA TARTIBDAGI TADBIRKORLAR TOMONIDAN XODIMLAR DAROMADIDAN SOLIQNI TO'LOV MANBAIDA USHLAB QOLISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	302
Sabirov Mirza Qilichbayevich	
AGRAR MAHSULOTLARNI QAYTA ISHLASH SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	309
Sheraliyev Axror Sodiqovich	
Ne'matov Javohir Zoxidjon o'g'li	
BIZNES INKUBATORLARNING TASHKILY-HUQUQIY ASOSLARI	314
Narzullayev Shodiyor Eshpulatovich	
GANDBOL BILAN SHUG'ULLANUVCHI CHIZIQ O'YINCHISINI O'YIN JARAYONIDAGI TEXNIK-TAKTIK TAYYORGARLIGINI MAXSUS MASHQLAR ORQALI OSHIRISH SAMARADORLIGI.....	323
R.O. Obloberdiyeva	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARI TO'LOV QOBILIYATI VA MOLIVAVIY BARQARORLIGINING IQTISODIY MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI.....	329
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Ishbekova Lobar Yunusxonovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING TO'LOV QOBILIYATLARINI OSHIRISH MEXANIZMLARI VA UNING NAZARIY JIHATLARI	335
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Ishbekova Lobar Yunusxonovna	
MUSOBAQA DAVRIDA MALAKALI MARKAZ O'YINCHILARINING HUJUM TEXNIKASINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	340
R.O. Obloberdiyeva	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SOLIQ NIZOLARINI SUDGACHA TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH	348
Solihova Xumora Xasan qizi	
IQTISODIYOTDA "DATA SCIENCE"NING O'RNI VA AHAMIYATI.....	354
Inatullayeva Intizor Jamshid qizi	
ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОСТИ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В УСЛОВИЯХ ВНЕДРЕНИЯ ЦИФРОВЫХ И ФИНТЕХ-РЕШЕНИЙ	357
Абдуллаева Шахло Рустамовна	
MAXSUS IQTISODIY ZONALAR SAMARADORLIGINI BELGILOVCHI ASOSIY KATEGORIYALAR.....	365
Arslanov U.U.	
KORXONA BOSHQARUV TIZIMINI KOMPLEKS TAHLIL QILISHNING ZAMONAVIY INNOVATSION YONDASHUVLARI	372
Yusupov Nurillo Ikromjon o'g'li	
SANOAT SOHASINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI RIVOJLANTIRISH.....	378
Alijonov J.A.	
Abdusattorova Dilobar Abdujabborovna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA INKLYUZIVLIKNI TA'MINLASHDA IJTIMOY HIMOYA VA BANDLIK SIYOSATINING ROLI.....	384
Murodullayev Saydali Fayzulla o'g'li	
XORAZM VILOYATIDA "POTENSIAL – SAMARADORLIK–BARQARORLIK" (PSB) STRATEGIYA MODELINI TATBIQ ETISH: NAZARIYA VA AMALIYOT.....	391
Yusupov Sherzodbek Baxtiyor o'g'li	
KORPARATSIYALARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI PLATFORMALAR.....	395
Alijonov J.A.	
Egamberdiyeva Oydinoy Muhammadjon qizi	

MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA MALAKALI KADRLARNING AHAMIYATI	402
Alijonov J.A.	
Bozorboyeva Maftuna Turob qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	407
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna	
Ashurova Jasmina Jo'ra qizi	
IMPROVING STRATEGIC MANAGEMENT SYSTEMS IN MODERN ENTERPRISES	411
Makhmudov Sunnatjon Abdujabbor ogli	
Ashurova Jasmina Jora Kizi	
MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA SOG'LOM TURMUSH TARZI KO'NIKALARINI SHAKLLANTIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI	420
Dilsora Shodmonova	
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA "TARBIYA" FANINI TABIIY FANLAR BILAN INTEGRATSIYALASH ASOSIDA EKOLOGIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH	427
Norbo'tayeva Iroda Yunusovna	
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ РАЗВИТИЯ БИЛИНГВИЗМА У ДЕТЕЙ В ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯ	431
Истамова Нигора Азимжановна	
RESURSLAR AYLANMASINI BOSHQARISH VA SIRKULAR IQTISODIYOTGA O'TISHNING INSTITUTIONAL-IQTISODIY SHARTLARI	437
Kuzieva Nargiza Ramazanovna	
Xalikulova Gulzada Tojmuratovna	

RESURLAR AYLANMASINI BOSHQARISH VA SIRKULAR IQTISODIYOTGA O'TISHNING INSTITUTSIONAL-IQTISODIY SHARTLARI

Kuzieva Nargiza Ramazanovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xalikulova Gulzada Tojmuratovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, DSc

Annotatsiya. Maqolada resurslar aylanmasini boshqarish va sirkulyar iqtisodiyotga o'tishning institutsional-iqtisodiy shartlari tadqiq etilgan. Shuningdek, resurs oqimlarini hisobga olish, chiqindilarni iqtisodiy resurs sifatida qayta aylanmaga kiritish, ishlab chiqaruvchi va iste'molchi mas'uliyatini muvofiqlashtirish hamda iqtisodiy rag'batlarni natijaviy indikatorlar bilan bog'lash masalalari ochib berilgan. Tadqiqotda sirkulyar iqtisodiyotga o'tish faqat ekologik tadbir emas, balki korxonalar xarajatlarini kamaytirish, ikkilamchi xomashyo bozorini shakllantirish, yashil investitsiyalarni faollashtirish va raqamli monitoring orqali boshqaruv qarorlarini asoslashga xizmat qiluvchi institutsional transformatsiya sifatida talqin qilinadi. Maqolada resurs auditi, sanoat simbiozi, kengaytirilgan ishlab chiqaruvchi mas'uliyati, raqamli hisob platformalari va yashil moliyalashtirish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so'zlar: sirkulyar iqtisodiyot, resurslar aylanmasi, institutsional shartlar, iqtisodiy rag'bat, resurs auditi, ikkilamchi xomashyo, sanoat simbiozi, yashil moliyalashtirish, raqamli monitoring, ishlab chiqaruvchi mas'uliyati, barqaror rivojlanish.

Abstract. The article explores the institutional and economic conditions for managing resource flows and transitioning to a circular economy. The issues of resource auditing, the involvement of waste in secondary economic circulation, the coordination of responsibility between producers and consumers, as well as the linkage of economic incentives with performance indicators, are also addressed. The circular economy is interpreted as an institutional transformation that reduces enterprise costs, develops secondary raw material markets, activates green investment and improves managerial transparency through digital monitoring.

Keywords: circular economy, resource flows, institutional conditions, economic incentives, resource audit, secondary raw materials, industrial symbiosis, green finance, digital monitoring, producer responsibility, sustainable development.

Аннотация. В статье исследуются институционально-экономические условия управления ресурсными потоками и перехода к циркулярной экономике. Также раскрыты вопросы ресурсного аудита, вовлечения отходов во вторичный хозяйственный оборот, согласования ответственности производителей и потребителей, а также увязки экономических стимулов с результативными индикаторами. Циркулярная экономика рассматривается как институциональная трансформация, обеспечивающая снижение издержек предприятий, развитие рынка вторичного сырья, активизацию зелёных инвестиций и повышение прозрачности управления на основе цифрового мониторинга.

Ключевые слова: циркулярная экономика, ресурсные потоки, институциональные условия, экономические стимулы, ресурсный аудит, вторичное сырьё, промышленный симбиоз, зелёное финансирование, цифровой мониторинг, ответственность производителей, устойчивое развитие.

KIRISH

Hozirgi bosqichda iqtisodiy o'sishni faqat ishlab chiqarish hajmini ko'paytirish orqali emas, balki resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, chiqindilarni qayta iqtisodiy aylanmaga kiritish va texnologik jarayonlarni ekologik talablar bilan uyg'unlashtirish orqali ta'minlash zarurati kuchaymoqda. Shu bois, sirkulyar iqtisodiyotga o'tish muammosi korxonalar, tarmoqlar va davlat boshqaruvi uchun strategik ahamiyat kasb etmoqda.

An'anaviy chiziqli iqtisodiy modelda xomashyo qazib olinadi, mahsulot ishlab chiqariladi, iste'mol qilinadi va yakunda chiqindi sifatida iqtisodiy aylanmadan chiqib ketadi. Bu model qisqa muddatda ishlab chiqarish

sur'atlarini ta'minlashi mumkin, ammo uzoq muddatda resurslar tanqisligi, ekologik xarajatlar, importga bog'liqlik va ishlab chiqarish tannaxirining o'sishi kabi cheklovlarni yuzaga keltiradi.

Sirkulyar iqtisodiyotda esa asosiy e'tibor resursning butun hayotiy siklini boshqarishga qaratiladi. Mahsulotni loyihalash bosqichidayoq uni ta'mirlash, qayta ishlatish, qismlarga ajratish va qayta ishlash imkoniyati hisobga olinadi. Bu holat korxonalar strategiyasida ishlab chiqarish, logistika, marketing, moliya va ekologik boshqaruv qarorlarini yagona tizimda ko'rishni talab qiladi.

Mazkur maqolaning maqsadi sirkulyar iqtisodiyotga o'tishda resurslar aylanmasini boshqarishning institutsional-iqtisodiy shartlarini ochib berish, ularni korxonalar faoliyati, davlat siyosati va bozor ishtirokchilari manfaatlarini bilan bog'liq holda ilmiy asoslashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sirkulyar iqtisodiyot nazariyasi barqaror rivojlanish, sanoat ekologiyasi, institutsional iqtisodiyot va innovatsion boshqaruv yo'nalishlari kesishmasida shakllangan. Ilmiy adabiyotlarda bu tushuncha resurslardan foydalanishning oddiy qisqarishi emas, balki resursdan olinadigan iqtisodiy qiymatni ko'paytirish, tabiiy kapitaldan oqilona foydalanish hamda chiqindilarni yangi ishlab chiqarish jarayoni uchun manbaga aylantirish sifatida talqin qilinadi. Jumladan, D. Pearce va R. Turner tabiiy resurslar iqtisodiyoti doirasida an'anaviy "olish — ishlab chiqarish — iste'mol qilish — tashlab yuborish" modelining ekologik va iqtisodiy chegaralarini asoslab bergan¹. Ularning fikricha, iqtisodiy o'sish jarayonida tabiiy resurslardan foydalanish, chiqindilar hosil bo'lishi va atrof-muhitga ta'sir o'zaro bog'liq tizim sifatida qaralishi lozim. Shu jihatdan ular sirkulyar iqtisodiyotning nazariy ildizlarini shakllantirib, resurslar oqimini yopiq konturda tashkil etish, chiqindilarni kamaytirish va ekologik xarajatlarni iqtisodiy qarorlar tarkibiga kiritish zarurligini ta'kidlaydi.

Xorijiy yondashuvlarda sirkulyar iqtisodiyotning asosiy tamoyillari sifatida mahsulot hayotiy siklini uzaytirish, materiallarni yopiq konturlarda saqlash, servisga asoslangan biznes modellarini joriy etish va chiqindi hosil bo'lishini dastlabki bosqichda cheklash ko'rsatiladi. Ellen MacArthur Foundation tomonidan ilgari surilgan yondashuvda sirkulyar iqtisodiyot iqtisodiy va biznes nuqtai nazaridan tezlashtirilgan o'tish modeli sifatida talqin qilinadi². Mazkur fond qarashlariga ko'ra, sirkulyar iqtisodiyot mahsulot, komponent va materiallarning qiymatini imkon qadar uzoq muddat saqlashga, qayta foydalanish, ta'mirlash, qayta ishlab chiqarish va qayta ishlash orqali yangi qiymat zanjirlarini yaratishga xizmat qiladi. Bu yondashuv korxonalar uchun resurs tejamkorligini nafaqat ekologik majburiyat, balki xarajatlarni kamaytirish, innovatsion mahsulot yaratish va yangi bozor segmentlariga chiqish imkoniyati sifatida asoslaydi.

Sirkulyar iqtisodiyot tushunchasining nazariy mazmunini aniqlashtirishda J. Kirchherr, D. Reike va M. Hekkertning tadqiqotlari alohida ahamiyatga ega. Mualliflar sirkulyar iqtisodiyot faqat chiqindilarni qayta ishlash tizimi emas, balki ishlab chiqarish, iste'mol, biznes modeli, institutlar va jamiyat xulq-atvorini qamrab oluvchi kompleks transformatsion jarayon ekanligini asoslaydi³. Ularning fikricha, sirkulyar iqtisodiyotning muvaffaqiyati texnologik yechimlariga emas, balki iste'mol madaniyati, bozor ishtirokchilarining hamkorligi, boshqaruv mexanizmlari va institutsional muhitga ham bog'liq.

Mahsulot dizayni va biznes modellarini sirkulyar iqtisodiyotga moslashtirish masalalari N.M.P. Bocken, I. de Pauw, C. Bakker va B. van der Grinten tadqiqotlarida keng yoritilgan⁴. Ularning ilmiy qarashlariga ko'ra, sirkulyar iqtisodiyotga o'tishda mahsulotni loyihalash bosqichi hal qiluvchi ahamiyatga ega, chunki mahsulotning keyingi ta'mirlanishi, qayta ishlatilishi, modernizatsiya qilinishi yoki qayta ishlanishi aynan dastlabki dizayn qarorlariga bog'liq. Mualliflar sirkulyar biznes modellari sifatida mahsulotdan xizmat sifatida foydalanish, mahsulot umrini uzaytirish, qayta ta'mirlash, qayta ishlab chiqarish va resurslarni yopiq aylanishda saqlash strategiyalarini ajratib ko'rsatadi. Bu qarashlar korxonalar uchun innovatsion dizayn, qayta ta'mirlash xizmatlari va ikkilamchi xomashyodan foydalanishni iqtisodiy jihatdan maqbul qarorga aylantiradi.

Sirkulyar iqtisodiyotning barqaror rivojlanish paradigmasi sifatidagi ilmiy talqini M. Geissdoerfer, P. Savaget, N. M. P. Bocken va E. J. Hultink tadqiqotlarida chuqur ochib berilgan⁵. Ularning fikricha, sirkulyar

1 Pearce D., Turner R. Economics of Natural Resources and the Environment. - Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1990.

2 Ellen MacArthur Foundation. Towards the Circular Economy: Economic and Business Rationale for an Accelerated Transition. - Cowes, 2013.

3 Kirchherr J., Reike D., Hekkert M. Conceptualizing the Circular Economy: An Analysis of 114 Definitions // Resources, Conservation and Recycling. - 2017. - Vol. 127. - P. 221-232.

4 Bocken N.M.P., de Pauw I., Bakker C., van der Grinten B. Product design and business model strategies for a circular economy // Journal of Industrial and Production Engineering. - 2016. - Vol. 33(5). - P. 308-320.

5 Geissdoerfer M., Savaget P., Bocken N.M.P., Hultink E.J. The Circular Economy - A new sustainability paradigm? // Journal of Cleaner Production. - 2017. - Vol. 143. - P. 757-768.

iqtisodiyot barqaror rivojlanish bilan bevosita bog'liq bo'lsa-da, u asosan resurslar oqimini optimallashtirish, chiqindilarni kamaytirish va iqtisodiy qiymatni yopiq tizimlarda saqlashga yo'naltirilgan amaliy model sifatida namoyon bo'ladi. Mualliflar sirkulyar iqtisodiyotni yangi barqarorlik paradigmasi sifatida baholab, uning ekologik samaradorlik, iqtisodiy raqobatbardoshlik va innovatsion rivojlanishni uyg'unlashtirish imkoniyatini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, ular sirkulyar iqtisodiyotning amaliy natijadorligi korxonalar, iste'molchilar, davlat institutlari va moliyaviy mexanizmlar o'rtasidagi tizimli hamkorlikka bog'liq ekanligini ko'rsatadi.

Iqtisodiy islohotlar nazariyasi nuqtai nazaridan sirkulyar modelga o'tish davlat va bozor mexanizmlarining o'zaro muvozanatini talab qiladi. Bozorning o'zi har doim ekologik xarajatlarni to'liq hisobga olmaydi. Shuning uchun resurs tejankorligi, qayta ishlash va ekologik modernizatsiya sohalarida soliq imtiyozlari, subsidiyalar, grantlar, kafolatlar va yashil moliyalashtirish kabi rag'batlantiruvchi instrumentlar muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur holat yuqorida tahlil qilingan olimlar qarashlari bilan hamohang bo'lib, sirkulyar iqtisodiyotning faqat ekologik loyiha emas, balki iqtisodiy manfaat, institutsional boshqaruv va innovatsion biznes qarorlarini birlashtiruvchi tizim ekanligini ko'rsatadi.

Mahalliy sharoitda sirkulyar iqtisodiyot sanoat modernizatsiyasi, hududiy infratuzilma, aholi iste'mol madaniyati, chiqindilarni saralash amaliyoti va korxonalarning investitsiya imkoniyatlari bilan chambarchas bog'liq. Shu sababli O'zbekiston uchun sirkulyar iqtisodiyotga o'tish milliy ishlab chiqarish raqobatbardoshligini oshirish, resurs importiga bog'liqlikni kamaytirish va tashqi bozorlarda ekologik standartlarga moslashishning muhim sharti hisoblanadi. Pearce va Turnerning tabiiy resurslardan samarali foydalanish haqidagi nazariy qarashlari, Ellen MacArthur Foundationning biznesga yo'naltirilgan sirkulyar modeli, Kirchherr va hammualliflarning konseptual tahlili, Bocken va hammualliflarning sirkulyar dizayn hamda biznes modeli bo'yicha yondashuvlari, shuningdek, Geissdoerfer va hammualliflarning barqarorlik paradigmasi haqidagi xulosalari O'zbekiston sharoitida ham ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlilidan kelib chiqib aytish mumkinki, sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirishning muvaffaqiyati bitta instrumentga emas, balki iqtisodiy rag'batlar, huquqiy talablar, raqamli ma'lumotlar, bozor infratuzilmasi va jamoatchilik ishtirokini birlashtirgan kompleks tizimga bog'liq. Tahlil qilingan ilmiy manbalar sirkulyar iqtisodiyotni resurslarni tejash mexanizmidan kengroq hodisa sifatida, ya'ni ishlab chiqarish, iste'mol, innovatsiya, institutsional boshqaruv va moliyaviy rag'batlantirishni o'zaro bog'lovchi yangi iqtisodiy rivojlanish modeli sifatida baholash imkonini beradi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda tizimli yondashuv, institutsional tahlil, qiyosiy umumlashtirish, iqtisodiy-mantiqiy tahlil va konseptual modellashtirish usullaridan foydalanildi. Tizimli yondashuv resurslar, chiqindilar, ishlab chiqarish, iste'mol, moliyalashtirish va raqamli nazorat o'rtasidagi bog'liqlikni yaxlit jarayon sifatida ko'rish imkonini berdi.

Institutsional tahlil orqali davlat organlari, korxonalar, qayta ishlovchi tashkilotlar, investorlar, iste'molchilar va mahalliy jamoalar o'rtasidagi mas'uliyat taqsimoti baholandi. Sirkulyar iqtisodiyotda institutsional muhit faqat qonunlar majmuasi emas, balki ishtirokchilarning ishonch, hisobdorlik va iqtisodiy manfaatlar asosida harakat qilishini ta'minlovchi qoidalar tizimi sifatida qaraldi.

Metodologik jihatdan maqolada resurs aylanmasini baholashning ko'p darajali tizimi asoslandi. Makro darajada milliy resurs samaradorligi va yashil investitsiyalar, mezo darajada tarmoqlararo material oqimlari va sanoat simbiozi, mikro darajada esa korxonalar xarajatlari, material sig'imi va chiqindi hosil bo'lish nuqtalari tahlil obyekti sifatida qaraldi.

Konseptual modellashtirish usuli resurs auditi — institutsional rag'bat — raqamli hisob — bozor aloqasi — iqtisodiy natija zanjirini shakllantirish uchun qo'llanildi. Mazkur zanjir sirkulyar iqtisodiyotga o'tishni amaliy boshqaruv qarorlari bilan bog'lashga imkon beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Sirkulyar iqtisodiyotga o'tishning markaziy masalasi resurs oqimlarini boshqarishdir. Resurs oqimi deganda xomashyo, energiya, suv, materiallar, yarim tayyor mahsulotlar, iste'moldan keyingi mahsulotlar va chiqindilarning iqtisodiy jarayondagi harakati tushuniladi. Ushbu oqimlar aniq hisobga olinmasa, qaysi nuqtada yo'qotishlar yuzaga kelayotgani, qaysi chiqindi iqtisodiy resursga aylanishi mumkinligi va qaysi korxonalar modernizatsiyaga muhtoj ekanligi noma'lum bo'lib qoladi.

Bugungi kunda resurs aylanmasini boshqarishni uchta asosiy darajada ko'rish mumkin. Birinchi daraja — korxonalar ichidagi material va energiya sarfini optimallashtirish. Ikkinchi daraja — tarmoq va hudud miqyosida chiqindilarni boshqa ishlab chiqaruvchilar uchun xomashyoga aylantirish. Uchinchi daraja — milliy iqtisodiyotda ikkilamchi resurslar bozorini, raqamli hisobni va moliyaviy rag'batlarni yagona institutsional tizimga birlashtirish.

Bunday yondashuvda chiqindi passiv muammo sifatida emas, balki bahosi, sifati, logistikasi va qayta ishlash imkoniyatiga ega iqtisodiy aktiv sifatida talqin qilinadi. Masalan, metall, plastik, qog'oz, qurilish chiqindilari yoki

organik qoldiqlar tegishli saralash va qayta ishlash mexanizmi mavjud bo'lganda yangi ishlab chiqarish zanjiriga kiritilishi mumkin. Bu jarayon resurs importiga bog'liqlikni kamaytiradi va ichki bozorda qo'shimcha ish o'rinlarini shakllantiradi.

1-jadval

Resurslar aylanmasini boshqarishning institutsional-iqtisodiy elementlari⁶

T/r	Element	Amaliy mazmuni	Iqtisodiy ahamiyati
1.	Resurs auditi	Korxonada xomashyo, energiya, suv va chiqindi oqimlarini o'lchash va xaritalash	Samarasiz sarflar aniqlanadi, modernizatsiya yo'nalishlari belgilanadi
2.	Ikkilamchi xomashyo bozori	Qayta ishlangan resurslar sifati, narxi va yetkazib berish barqarorligini ta'minlash	Birlamchi xomashyoga bog'liqlik kamayadi, yangi qo'shimcha qiymat yaratiladi
3.	Sanoat simbiozi	Bir korxonada chiqindisini boshqa korxonada uchun resursga aylantirish	Hududiy kooperatsiya kuchayadi, logistika va xomashyo xarajatlari qisqaradi
4.	Raqamli hisob	Resurs va chiqindi harakatini elektron platformada qayd etish	Ma'lumot shaffofligi oshadi, rag'batlar maqsadli qo'llanadi
5.	Iqtisodiy rag'bat	Imtiyoz, subsidiya, grant, yashil kredit va kafolatlarni natijaga bog'lash	Sirkulyar loyihalar investitsion jihatdan jozibador bo'ladi

Jadvalda ko'rsatilgan elementlar bir-biridan alohida emas, balki o'zaro to'ldiruvchi tizim sifatida ishlaydi. Resurs auditi mavjud yo'qotishlarni aniqlaydi; ikkilamchi xomashyo bozori chiqindilarni sotiladigan resursga aylantiradi; sanoat simbiozi korxonalararo kooperatsiyani kuchaytiradi; raqamli hisob esa davlat va biznes uchun ishonchli ma'lumot bazasini yaratadi.

Sirkulyar iqtisodiyotga o'tishda iqtisodiy rag'batlarning natijaga bog'lanishi muhim. Agar subsidiya yoki imtiyoz faqat ariza asosida berilib, uning natijasi qayta ishlangan resurs hajmi, resurs tejami yoki yangi ish o'rinlari bilan baholanmasa, budget mablag'larining samaradorligi pasayadi. Shuning uchun iqtisodiy mexanizmlar "mablag' ajratish"dan ko'ra "o'lchanadigan natijaga erishish" tamoyiliga asoslanishi kerak.

Mamlakat islohotlarining taktik jihati iqtisodiyotning joriy holatiga moslashuvchan bo'lishi lozim. Bozor endi shakllanayotgan davrda grant va subsidiyalar faol qo'llanishi mumkin; bozor yetarlicha rivojlangach, standartlar, sertifikatlash, elektron monitoring va ishlab chiqaruvchi mas'uliyati ustuvor o'ringa chiqadi.

2-jadval

Sirkulyar iqtisodiyot islohotlarida strategik va taktik vazifalar nisbati⁷

Yo'nalish	Strategik vazifa	Taktik amal	Kutiladigan natija
Resurs xavfsizligi	Birlamchi resurslarga ortiqcha bog'liqlikni kamaytirish	Resurs auditi va material sarfini normalashtirish	Ishlab chiqarish tannarxi barqarorlashadi
Qayta ishlash	Chiqindilarni iqtisodiy resursga aylantirish	Saralash, yig'ish va qayta ishlash infratuzilmasini kengaytirish	Ikkilamchi xomashyo taklifi ko'payadi
Investitsiya	Yashil loyihalarni moliyaviy jihatdan jozibador qilish	Kafolat, grant, imtiyoz va foiz kompensatsiyasi	Texnologik modernizatsiya tezlashadi
Institutsional mas'uliyat	Ishtirokchilar majburiyatlarini aniq taqsimlash	Kengaytirilgan ishlab chiqaruvchi mas'uliyatini bosqichma-bosqich joriy etish	Mahsulot hayotiy sikliga e'tibor kuchayadi
Raqamlashtirish	Ma'lumotlarga asoslangan boshqaruvni ta'minlash	Elektron platforma, QR-hisob va ma'lumotlar integratsiyasi	Monitoring va nazorat samaradorligi oshadi

Strategik va taktik vazifalar o'rtasidagi farqni aniq belgilash islohotlar barqarorligini ta'minlaydi. Strategiya resurs xavfsizligi va barqaror rivojlanish kabi uzoq muddatli maqsadlarni belgilasa, taktika ushbu maqsadlarga erishish uchun mos instrumentlarni tanlaydi. Shu nuqtai nazardan, sirkulyar iqtisodiyot siyosati doimiy ravishda tahlil, monitoring va qayta moslashtirishni talab qiladi.

Sirkulyar iqtisodiyotga o'tishning yana bir muhim shartlaridan biri institutsional ishonchdir. Korxonalar uzoq muddatli modernizatsiya loyihalariga mablag' kiritish uchun qoidalar barqarorligi, imtiyozlar aniqligi va davlat talablarining prognoz qilinishini xohlaydi. Shuning uchun me'yoriy hujjatlar tez-tez o'zgartirilishi, raqamli platformalar ishonchli ishlashi va ishtirokchilar uchun teng shartlar yaratilishi zarur.

Ikkilamchi xomashyo bozorini shakllantirishda sifat standarti va axborot ochiqligi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Qayta ishlangan materiallarning tarkibi, mexanik xususiyatlari, sanitar talablarga muvofiqligi va yetkazib

6 Jadval muallif tomonidan tuzilgan.

7 Jadval muallif tomonidan tuzilgan.

berish hajmi haqida ishonchli ma'lumot bo'lmasa, ishlab chiqaruvchilar ulardan keng foydalanishga intilmaydi. Demak, ikkilamchi resurslar bozori faqat qayta ishlash korxonalarini bilan emas, balki standartlashtirish, logistika va elektron savdo tizimlari bilan ham bog'liq.

3-jadval
Institutsional-iqtisodiy shartlarni baholash ko'rsatkichlari⁸

Daraja	Baholash ko'rsatkichi	Mazmuni	Qo'llanish maqsadi
Makro	Yashil investitsiyalar hajmi	Sirkulyar va resurs tejamkor loyihalarga yo'nalgan moliyalashtirish	Milliy iqtisodiyotning transformatsiya imkoniyatini baholash
Makro	Qayta ishlangan chiqindilar ulushi	Umumiy chiqindi hajmida qayta ishlangan qism	Chiqindilarni boshqarish tizimi natijaviyligini aniqlash
Mezo	Sanoat simbiozi loyihalari soni	Korxonalararo chiqindi-resurs almashinuvi holati	Hududiy kooperatsiya darajasini baholash
Mikro	Material sig'imi	Bir birlik mahsulotga to'g'ri keladigan xomashyo sarfi	Korxonalar resurs samaradorligini aniqlash
Institutsional	Raqamli hisob qamrovi	Resurs va chiqindi oqimlarining elektron qayd etilishi	Shaffoflik va monitoring sifatini baholash
Ijtimoiy	Yashil ish o'rinlari	Qayta ishlash, servis, resurs auditori va ekologik xizmatlardagi bandlik	Sirkulyar islohotlarning ijtimoiy samarasini o'lchash

Ko'rsatkichlar tizimi islohotlarning qaysi yo'nalishda natija berayotganini ko'rishga xizmat qiladi. Masalan, qayta ishlash ulushi oshib, ammo material sig'imi pasaymasa, demak, ishlab chiqarish jarayonida resurs tejamkor texnologiyalar yetarli darajada joriy etilmagan bo'lishi mumkin. Yoki yashil investitsiyalar ko'payib, raqamli hisob qamrovi past bo'lsa, davlat qo'llab-quvvatlash choralari natijasini aniq baholash qiyinlashadi.

Sirkulyar iqtisodiyotda korxonalar darajasidagi o'zgarishlar alohida o'rin tutadi. Korxonalar resurs auditori o'tkazsa, chiqindi hosil bo'lish nuqtalarini aniqlasa va ishlab chiqarishni qayta tashkil etsa, tannarx kamayadi, texnologik intizom kuchayadi va tashqi bozor talablariga moslashish imkoniyati kengayadi. Shuning uchun davlat siyosati korxonalarini tartibga solish bilan birga, ularga texnik, moliyaviy va axborot ko'magini ham taqdim etishi lozim.

Sanoat simbiozi, ayniqsa, hududiy iqtisodiyot uchun muhim. Bir hududda joylashgan korxonalar o'rtasida chiqindi va energiya oqimlarini muvofiqlashtirish transport xarajatlarini kamaytiradi, chiqindi poligonlariga tushadigan yukni pasaytiradi va yangi kichik biznes yo'nalishlarini rivojlantiradi. Bu jarayonni tashkil etish uchun hududiy resurs xaritalari va shartnomaviy kooperatsiya mexanizmlari zarur.

Kengaytirilgan ishlab chiqaruvchi mas'uliyati sirkulyar iqtisodiyotning institutsional tayanchlaridan biridir. U ishlab chiqaruvchini mahsulot sotilganidan keyingi bosqichga ham mas'ul qilish orqali mahsulot dizayni, qadoqlash, ta'mirlash va qayta ishlash imkoniyatlarini oldindan hisobga olishga undaydi. Natijada bozorda uzoq xizmat qiladigan, ta'mirlanadigan va qayta ishlanadigan mahsulotlar ulushi ortishi mumkin.

4-jadval
Korxonalar darajasida sirkulyar transformatsiya bosqichlari⁹

Bosqich	Korxonalar amallari	Zarur qo'llab-quvvatlash	Natijaviy indikator
1. Diagnostika	Material, energiya va chiqindi oqimlarini o'lchash	Resurs auditori metodikasi, konsalting	Xarajatlar va yo'qotishlar xaritasi
2. Texnologik tanlov	Qayta ishlash, tejamkor uskuna yoki qayta foydalanish yechimini tanlash	Yashil kredit, grant, lizing	Investitsiya loyihasi shakllanishi
3. Joriy etish	Uskuna, saralash liniyasi, raqamli hisob va ichki standartlarni joriy etish	Imtiyozlar, kafolatlar, texnik ko'mak	Resurs sarfi va chiqindi hajmining kamayishi
4. Bozorga ulanish	Ikkilamchi resurslarni sotish yoki boshqa korxonalardan xarid qilish	Elektron platforma va sifat standarti	Ikkilamchi xomashyo aylanmasi
5. Baholash	Iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy natijalarni hisoblash	KPI va monitoring tizimi	Rentabellik, resurs tejami, yashil ish o'rinlari

8 Jadval muallif tomonidan tuzilgan.

9 Jadval muallif tomonidan tuzilgan.

Korxonada darajasidagi ushbu bosqichlar islohotlarni amaliy natijaga bog'laydi. Agar sirkulyar iqtisodiyot faqat umumiy deklaratsiya sifatida qolsa, korxonada uchun u qo'shimcha ma'muriy yuk bo'lib ko'rinishi mumkin. Ammo resurs auditi va iqtisodiy hisob-kitoblarning orqali tejalgan mablag'lar, kamaygan chiqindilar va qo'shimcha daromadlar ko'rsatilsa, sirkulyar yondashuv biznes strategiyasining tarkibiy qismiga aylanadi.

Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirishda raqamli platformalarning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Elektron platforma chiqindi turlari, hajmi, manzili, qayta ishlash quvvatlari, ikkilamchi resurslar narxi va sertifikatlangan ishtirokchilar haqida yagona ma'lumot maydonini yaratadi. Bu esa davlat uchun monitoringni, biznes uchun sherik topishni, investor uchun bozor hajmini baholashni yengillashtiradi.

Raqamli hisob faqat nazorat vositasi emas, balki iqtisodiy rag'batlarni adolatli taqsimlash mexanizmi hamdir. Masalan, imtiyoz yoki subsidiya haqiqatan qayta ishlangan resurs hajmi, kamaytirilgan chiqindi yoki tejalgan energiya asosida berilsa, ishtirokchilarning hisobotga qiziqishi ortadi va "qog'ozdagi" natijalar xavfi kamayadi.

Sirkulyar iqtisodiyotga o'tishning amaliy ustuvor yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

Birinchi ustuvor yo'nalish — korxonalarda resurs auditini keng joriy etishdir. Resurs auditi ishlab chiqarishdagi xomashyo, energiya va suv sarfini, chiqindi hosil bo'lish nuqtalarini va texnologik yo'qotishlarni aniqlab beradi. Bu ma'lumotlarsiz sirkulyar iqtisodiyotni boshqarish umumiy tavsiyalar darajasida qolib ketadi.

Ikkinchi ustuvor yo'nalish — ikkilamchi xomashyo sifati standartlarini shakllantirish. Ishlab chiqaruvchilar qayta ishlangan materiallardan foydalanish uchun ularning sifat, xavfsizlik va barqaror yetkazib berish talablariga ishonishi kerak. Standartlashtirish bozorda ishonchni oshiradi va qayta ishlash korxonalari uchun barqaror talab yaratadi.

Uchinchi ustuvor yo'nalish — hududiy sanoat simbiozini rivojlantirish. Sanoat zonalarida korxonalar chiqindilari va ortiqcha energiya oqimlarini o'zaro bog'lash orqali mahalliy resurs aylanmasi shakllanadi. Bu nafaqat ekologik natija, balki xomashyo xarajatlarining qisqarishi va yangi xizmatlar bozorining paydo bo'lishi bilan ham ahamiyatlidir.

To'rtinchi ustuvor yo'nalish — yashil moliyalashtirish instrumentlarini natijaviylik mezonlari bilan bog'lash. Kredit, grant yoki subsidiya resurs tejami, qayta ishlangan material ulushi, kamaytirilgan chiqindi yoki yaratilgan yashil ish o'rinlari kabi aniq natijalar bilan baholanishi lozim.

Beshinchi ustuvor yo'nalish — raqamli monitoring va ochiq ma'lumotlar tizimini joriy etish. Elektron hisob, geografik xaritalash va ma'lumotlar integratsiyasi chiqindilarni noqonuniy joylashtirish xavfini kamaytiradi, qayta ishlash imkoniyatlarini oshiradi va davlat siyosatining shaffofligini ta'minlaydi.

Oltinchi ustuvor yo'nalish — kadrlar va ilmiy-amaliy kompetensiyalarni rivojlantirish. Sirkulyar iqtisodiyot muhandislik, moliya, ekologiya, huquq, logistika va raqamli texnologiyalar kesishmasida shakllanadi. Shu sababli korxonalar uchun resurs menejrlari, ekologik auditorlar, qayta ishlash texnologlari va yashil loyiha menejrlarini tayyorlash dolzarb vazifadir.

Yettinchi ustuvor yo'nalish — aholi va iste'molchilar ishtirokini kuchaytirish. Saralash, qayta foydalanish va ta'mirlash madaniyati shakllanmasa, eng zamonaviy qayta ishlash infratuzilmasi ham yetarlicha yuklanmaydi. Shu bois iqtisodiy mexanizmlar axborot kampaniyalari, ta'lim dasturlari va mahalliy tashabbuslar bilan birga qo'llanishi zarur.

Sirkulyar iqtisodiyotga o'tishda institutsional mexanizmlar iqtisodiy rag'batlardan oldin shakllanishi zarur bo'lgan tayanch muhitni ifodalaydi. Agar resurs va chiqindilarga oid mulkiy huquqlar, hisobot tartibi, standartlar, litsenziyalash talablari va ishtirokchilar mas'uliyati aniq belgilanmasa, moliyaviy imtiyozlar ham kutilgan natijani bermasligi mumkin. Shu sababli islohotlarning dastlabki bosqichida qoidalarning aniqligi, ijro intizomi va axborot ochiqligi birinchi darajali vazifa sifatida qaralishi lozim.

Institutsional muhitning samaradorligi davlat organlari o'rtasidagi vazifalar taqsimotiga ham bog'liq. Chiqindilarni boshqarish, sanoat siyosati, investitsiyalarni jalb etish, ekologik nazorat, soliq-budjet rag'batlari va raqamli boshqaruv alohida idoralar vakolatida bo'lgani sababli ular o'rtasida ma'lumot almashish va qarorlarni muvofiqlashtirish mexanizmi mavjud bo'lishi kerak. Aks holda korxonada bir loyiha uchun bir nechta turli talablarga duch keladi va tranzaksion xarajatlar oshadi.

Iqtisodiy islohotlar natijadorligini oshirish uchun imtiyozlar va subsidiyalar umumiy tarzda emas, balki tarmoq, hudud va texnologik tayyorlik darajasiga ko'ra tabaqalashtirilgan holda qo'llanishi maqsadga muvofiq. Masalan, yuqori chiqindi hosil qiluvchi sanoat tarmoqlarida resurs auditi va material sig'imini pasaytirish ustuvor bo'lsa, iste'mol mahsulotlari ishlab chiqarishda mahsulotni qaytarib yig'ish va qadoqlashni qayta ishlash tizimi muhimroq ahamiyat kasb etadi.

Sirkulyar iqtisodiyotda mahalliy hokimiyat organlarining roli alohida. Chiqindilarni saralash, yig'ish, tashish va qayta ishlash infratuzilmasi ko'p jihatdan hududiy rejalashtirishga bog'liq. Shuning uchun hududlar kesimida resurs xaritalari, chiqindi balanslari, qayta ishlash quvvatlari va sanoat simbiozi imkoniyatlari bo'yicha ma'lumotlar bazasi shakllantirilishi lozim.

Iste'molchi ishtiroki ham iqtisodiy ahamiyatga ega. Saralanmagan chiqindi qayta ishlash xarajatlarini oshiradi, ikkilamchi xomashyo sifatini pasaytiradi va qayta ishlash korxonalarining rentabelligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois sirkulyar iqtisodiyotda aholiga qaratilgan axborot, ta'lim va iqtisodiy rag'batlar ishlab chiqaruvchilarga beriladigan choralar bilan birgalikda amalga oshirilishi kerak.

Institutsional mexanizmlarni takomillashtirishda "shaffof ma'lumot — aniq rag'bat — o'lchanadigan natija" zanjiriga tayanish maqsadga muvofiq. Bu yondashuv davlat dasturlarida ajratilayotgan mablag'lar qaysi iqtisodiy va ekologik natijaga olib kelganini ko'rsatadi, biznes uchun esa qoidalarni tushunarli va prognoz qilinadigan qiladi.

Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirishda iqtisodiy rag'batlar faqat xarajatlarni qisman qoplash vositasi sifatida emas, balki korxonalarining xulq-atvorini o'zgartiruvchi institutsional signal sifatida qaralishi lozim. Imtiyoz, grant yoki subsidiya korxonaga "yashil" loyihani boshlash uchun dastlabki turtki beradi, ammo uning uzoq muddatli samarasi bozordagi talab, resurs tejami va qayta ishlangan mahsulotlar raqobatbardoshligi bilan belgilanadi.

Natijaga bog'langan rag'batlash tizimida har bir qo'llab-quvvatlash chorasi oldindan belgilangan indikatorga ega bo'lishi kerak. Masalan, energiya tejamkor uskuna uchun berilgan kredit material yoki energiya sarfining aniq foizga pasayishi bilan, qayta ishlash liniyasi uchun berilgan grant qayta ishlangan chiqindi hajmi bilan, raqamli platforma uchun ajratilgan mablag' esa elektron hisob qamrovi bilan baholanishi mumkin.

Bunday yondashuvning afzalligi shundaki, davlat qo'llab-quvvatlash choralari deklarativ emas, hisoblanadigan iqtisodiy samaraga ega bo'ladi. Korxonalar ham imtiyozni olishdan tashqari, uning natijasini ko'rsatishga manfaatdor bo'ladi. Bu esa budget xarajatlarining samaradorligini oshiradi va sirkulyar iqtisodiyot islohotlariga nisbatan jamoatchilik ishonchini mustahkamlaydi.

Iqtisodiy rag'batlarning natijaviy indikatorlar bilan bog'lanishi sirkulyar iqtisodiyotda "maqsadli moliyalashtirish" tamoyilini kuchaytiradi. Bu tamoyil davlat resurslarini umumiy qo'llab-quvvatlashdan aniq iqtisodiy va ekologik natija beruvchi loyihalarga yo'naltirishni anglatadi.

Baholashda vaqt omili ham hisobga olinishi zarur. Ayrim sirkulyar loyihalar qisqa muddatda resurs tejami beradi, masalan, energiya tejamkor uskunalar. Boshqa loyihalar, jumladan, ikkilamchi xomashyo bozorini shakllantirish yoki sanoat simbiozi klasterlarini rivojlantirish, o'rta va uzoq muddatda natija beradi. Shu sababli indikatorlar davriylik bo'yicha ham farqlanishi kerak.

Korxonalar uchun eng muhim masala — sirkulyar loyihaning moliyaviy qaytimini ko'ra olishdir. Agar resurs tejami, chiqindini sotishdan olinadigan daromad, ekologik to'lovlar kamayishi va brend qiymati oshishi hisob-kitoblarda aks etsa, korxonalar rahbariyati sirkulyar investitsiyani strategik qaror sifatida qabul qiladi. Shu jihatdan metodologik hisob-kitoblar amaliyotga yaqin bo'lishi zarur.

Sirkulyar iqtisodiyotga o'tish milliy iqtisodiyot uchun resurs xavfsizligini ta'minlash, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va ekologik barqarorlikni kuchaytirish imkoniyatini beradi. Biroq bu imkoniyatlar avtomatik ravishda yuzaga kelmaydi; ularni ro'yobga chiqarish uchun davlat siyosati, biznes strategiyasi, moliyaviy institutlar va jamoatchilik ishtiroki o'rtasida muvofiqlashgan harakat zarur.

O'zbekiston sharoitida sanoat tarmoqlarining resurs sig'imi, hududlar infratuzilmasidagi farqlar, qayta ishlash quvvatlari yetarli emasligi va ikkilamchi xomashyo bozorining to'liq shakllanmagani sirkulyar iqtisodiyotga o'tishni bosqichma-bosqich amalga oshirishni talab qiladi. Bunda dastlab ma'lumotlar bazasi va resurs auditori, keyin infratuzilma va moliyalashtirish, so'ngra standartlar va bozor mexanizmlari kuchaytirilishi maqsadga muvofiq.

Milliy darajada sirkulyar iqtisodiyotga o'tishni baholash uchun yagona ko'rsatkich bilan cheklanish yetarli emas. Qayta ishlash ulushi, material sig'imi, yashil investitsiyalar, sanoat simbiozi loyihalari, raqamli hisob qamrovi, ikkilamchi resurslar bozori aylanmasi va yashil ish o'rinlari birgalikda tahlil qilinganda real natija ko'rinadi. Sirkulyar iqtisodiyot islohotlarining muvaffaqiyati resurslarning iqtisodiy qiymatini saqlash, ishtirokchilar manfaatini uyg'unlashtirish va davlat qo'llab-quvvatlash choralari o'lchanadigan natijalarga bog'lash qobiliyati bilan belgilanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, resurslar aylanmasini boshqarish sirkulyar iqtisodiyotga o'tishning asosiy metodologik nuqtasidir. Chiqindilarni kamaytirish, resurs sarfini optimallashtirish va ikkilamchi xomashyo bozorini shakllantirish faqat ekologik maqsad emas, balki korxonalar xarajatlarini kamaytirish va milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirish vositasidir.

Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish uchun institutsional-iqtisodiy shartlar bir vaqtda shakllanishi lozim: huquqiy qoidalar aniq bo'lishi, iqtisodiy rag'batlar natijaga bog'lanishi, raqamli hisob shaffof ishlashi va bozor ishtirokchilari o'rtasida mas'uliyat adolatli taqsimlanishi kerak. Ana shunda sirkulyar islohotlar ma'muriy yuk emas, balki iqtisodiy manfaat manbaiga aylanadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, resurs auditini bosqichma-bosqich joriy etish, ikkilamchi xomashyo elektron bozorini shakllantirish, sanoat simbiozi klasterlarini qo'llab-quvvatlash, yashil moliyalashtirishni KPI bilan bog'lash va raqamli monitoring tizimini joriy etish maqsadga muvofiq.

Shuningdek, kengaytirilgan ishlab chiqaruvchi mas'uliyati mexanizmlarini bosqichma-bosqich joriy etish lozim. Bu mahsulot dizayni, qadoqlash, ta'mirlash va qayta ishlash imkoniyatlarini ishlab chiqarishning dastlabki bosqichida hisobga olishga rag'bat yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Pearce D. W., Turner R. K. Economics of Natural Resources and the Environment. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1990.
2. Ellen MacArthur Foundation. Towards the Circular Economy Vol. 1: An Economic and Business Rationale for an Accelerated Transition. Cowes: Ellen MacArthur Foundation, 2013.
3. Kirchherr J., Reike D., Hekkert M. Conceptualizing the Circular Economy: An Analysis of 114 Definitions // Resources, Conservation and Recycling. 2017. Vol. 127. P. 221–232. DOI: 10.1016/j.resconrec.2017.09.005.
4. Bocken N. M. P., de Pauw I., Bakker C., van der Grinten B. Product Design and Business Model Strategies for a Circular Economy // Journal of Industrial and Production Engineering. 2016. Vol. 33, No. 5. P. 308–320. DOI: 10.1080/21681015.2016.1172124.
5. Geissdoerfer M., Savaget P., Bocken N. M. P., Hultink E. J. The Circular Economy — A New Sustainability Paradigm? // Journal of Cleaner Production. 2017. Vol. 143. P. 757–768. DOI: 10.1016/j.jclepro.2016.12.048.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 16-fevraldagi PF-21-son "Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. <https://lex.uz/uz/docs/-8050769>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>